

Kortversion av rapport: Vilka löner och arbetstider kan man försörja sig på?

En studie av löner, löneinkomster och arbetstider i detaljhandeln

För att få en rättvisande bild av lönestrukturen för butiksanställda är det viktigt att räkna på rätt sätt. Det är angeläget till exempel när syftet är att jämföra lönelägen mellan olika avtal, eller gentemot motparten inför en avtalsrörelse.

Rapporten *Vilka löner och arbetstider kan man försörja sig på? En studie av löner, löneinkomster och arbetstider i detaljhandeln* förklarar och reder ut skillnaden mellan lön och löneinkomst i handeln.

Rapporten visar hur det verkliga löneläget i handeln är och vad som krävs för att förbättra situationen så att fler ska kunna leva på sin lön.

Uppräknat till heltid var den genomsnittliga lönen 2018 i detaljhandeln 24 800 kronor, enligt den statistik som parterna gemensamt tagit fram. Men den faktiska löneinkomsten var bara 16 900 kronor i genomsnitt. Orsaken till detta är att andelen anställda inom detaljhandeln som arbetar deltid är så stor. I detaljhandeln är heltid 38,25 timmar i veckan, eller 40 timmar en helgfri vecka. Den genomsnittliga kontrakterade arbetstiden är dock bara 26 timmar i veckan.

Ob räknas upp till heltidsmått

Men hur kan det då komma sig att det sprids missvisande beskrivningar av löneläget i handeln? Det beror på ett par vanliga misstag, både från organisationer och statliga organ: att bortse från tjänstgöringsgrad och att räkna upp ob till heltidsmått – trots att det är omöjligt att arbeta med ob varje timme.

Genom att räkna på det sättet kan person A, som har lägre timlön, lägre ob och betydligt färre timmar se ut att tjäna mer än person B. Trots att denne har högre timlön, högre ob och betydligt fler timmar. Det beror på att andelen timmar med ob är högre för person A.

**Skillnader mellan missvisande uppräknningar och faktiskt utbetalda löneinkomster
Genomsnitt per åldersgrupp 2018**

Ålder	Missvisande uppräknad lön och ob	Faktiskt utbetald lön och ob
18 – 24	27 875 kr	13 326 kr
25 – 34	28 934 kr	17 237 kr
35 – 44	29 566 kr	20 222 kr
45 – 54	29 956 kr	21 464 kr
55 – 64	29 840 kr	20 213 kr
Medel	28 979 kr	17 079 kr

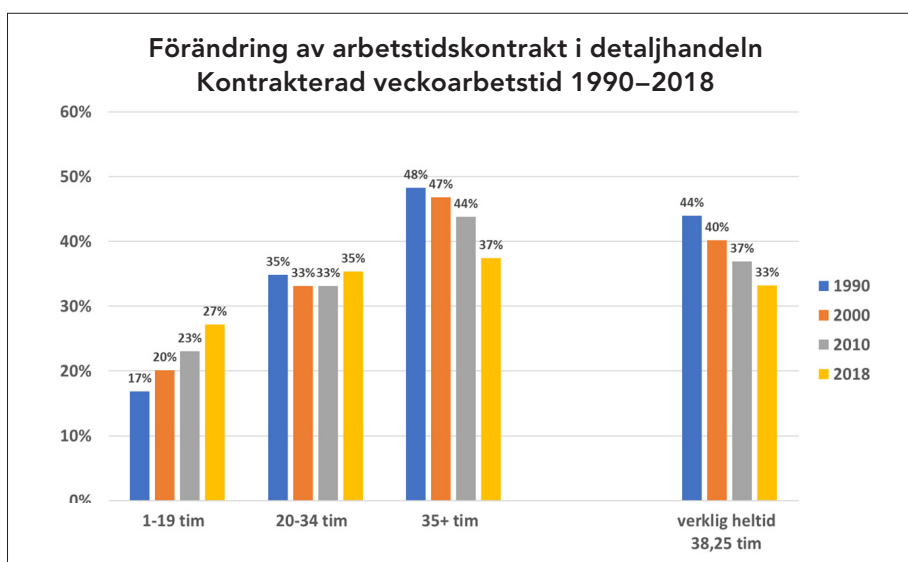
Tabellen visar skillnader mellan missvisande uppräknningar och faktiskt utbetalda löneinkomster.

Den som vill hävda att det är för liten lönespridning i detaljhandeln kan använda sig av denna missvisande metod för att exempelvis hävda att det bara skiljer cirka 2 000 kronor per månad mellan 18–24-åringar och äldre arbetskraft.

Fler jobbar deltid, färre jobbar heltid

Den kontrakterade arbetstiden för anställda i detaljhandeln har dessutom blivit lägre de senaste knappa 30 åren. De anställda delas i rapporten in i tre kategorier utifrån arbetstidskontraktets längd: En kategori som arbetar 1–19 timmar, en kategori som arbetar 20–34 timmar och en kategori som arbetar 35 timmar eller mer. Statistiken visar att de två första grupperna

har blivit större. Den grupp som har kontrakt på 1–19 timmar i veckan har ökat från 17 till 27 procent av de anställda. Den grupp som arbetar 35 timmar eller mer har minskat, från att vara 48 procent till 37 procent av de anställda.

Statistiken visar också att den grupp som har kontrakterad tid på 1–19 timmar per vecka har osäkrast inkomster. För denna grupp är det tydligt att arbetsgivare använder mertid som strategi för en flexibel bemanning. Den faktiska inkomsten är nämligen högre än den kontrakterade inkomsten.

En tredjedel under gränsen för fattigdom

Eftersom löneinkomsterna för flera grupper är så låga resonerar rapporten kring förhållandet mellan löneinkomster och fattigdom. Gränsen för ”fattigdom” för en ensamstående pensionär i Sverige beräknades för år 2018 vara 12 685 kronor i disponibel inkomst. Med disponibel inkomst räknas även andra inkomster, till exempel barnbidrag och bostadsbidrag. Men för att ligga över denna fattigdomsgräns utan sådana bidrag behöver man tjäna 15 600 kronor före skatt.

De som har korta deltider, 1–19 timmar, hamnar nästan alla under fattigdomsgränsen. Av alla anställda i detaljhandeln är det nästan en tredjedel som hamnar under fattigdomsgränsen, beräknat på inkomst från lön och ob för kontrakterad arbetstid.

Utifrån dessa resultat är det intressant att ställa frågan om det går att leva på sitt arbete i handeln.

För att branschen ska kunna konkurrera om arbetskraft i framtiden måste utvecklingen vändas. Heltiderna behöver bli fler, de korta deltiderna färre och möjligheten att hyvla arbetstid måste avskaffas. Detta är nödvändigt om fler ska kunna leva på sin lön och välja att stanna kvar i branschen.

